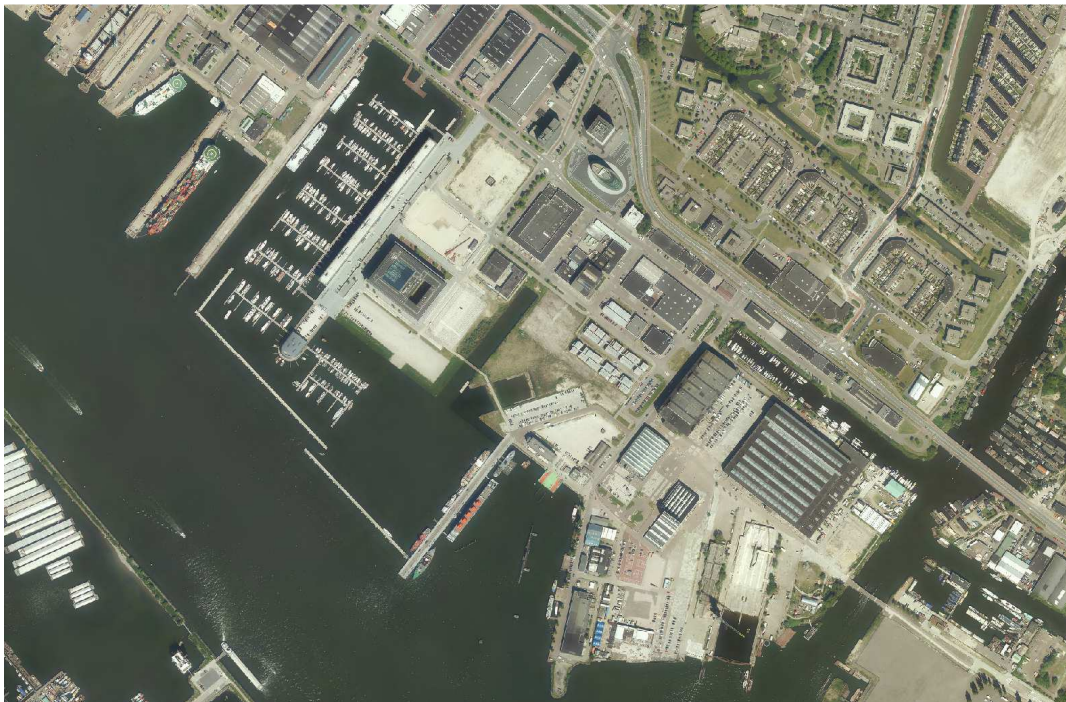

Natuurtoets herinrichting NDSM oktober 2015

Inhoud

1. Aanleiding.....	3
2. Inleiding	3
3. Onderzoek naar de omvang van de populatie huismussen en het gebruik van het terrein door de mussen	4
4. Onderzoek naar vleermuizen	6
5. Onderzoek naar beschermde flora	7
6. Conclusies en aanbevelingen.....	10
Bijlage I Wetgeving en beleid	11

1. Aanleiding

De bestemmingsplannen voor NDSM-Oost en –West zijn in 2014 door de stadsdeelraad van Amsterdam-Noord vastgesteld. In het plan worden diverse ontwikkelingen mogelijk gemaakt. De voor het bestemmingsplan uitgevoerde natuurtoets is van 2008 en dus niet actueel meer. Ook is intussen de manier waarop de Flora- en faunawet geïnterpreteerd wordt gewijzigd.

2. Inleiding

Het NDSM-terrein is een vroegere scheepswerf. Na het beëindigen van de scheepsbouwactiviteiten zijn de loodsen voor diverse activiteiten gebruikt. Het terrein is vooral bekend om de vele (dance) festivals die er gehouden worden. De historie van het terrein is zichtbaar in de gebouwen en installaties die bewaard zijn gebleven. Zo is een kraan nu ingericht als hotel. De grote hallen blijven bestaan. Ook de voormalige scheepshellingbanen zijn cultureel erfgoed worden gerestaureerd.

In het bestemmingsplan is bebouwing van braakliggende terreinen en de restauratie van hallen en hellingbanen mogelijk gemaakt.

In het voorjaar en zomer van 2015 is er in verband met een kapaanvraag van bomen rond een hellingbaan onderzoek gedaan naar huismussen. Omdat huismussen gebruik maken van deze bomen is er een ontheffing van de Flora- en faunawet voor het verwijderen van het groen rond de hellingbaan aangevraagd.

Voor deze natuurtoets is onderzoek aangevuld met onderzoek naar de aanwezigheid van vleermuizen en naar beschermde planten. Hiervoor is het gebied meerdere keren bezocht. Vleermuizen zijn geïnventariseerd met een batdetector. Ruimte en Duurzaamheid (R&D) werkt standaard met de Petterson D240x. Met deze batdetector kunnen de ultrasone geluiden die vleermuizen in vlucht gebruiken om te jagen en zich te oriënteren hoorbaar gemaakt worden voor het menselijk oor. Aan de hand van de klank en de frequentie kan men bepalen welke soort vleermuis het betreft en welk gedrag deze vertoont. De inventarisaties zijn door twee personen uitgevoerd op de volgende data en onder geschikte weersomstandigheden: 14 juni 2015, 12 juli 2015, 9 september 2015 en 28 september 2015. Bij het laatste onderzoek is speciaal gekeken naar het middernachtzwermen van vleermuizen. Dit zwermen boven een gebouw is een aanwijzing dat dit gebouw als winterverblijfplaats wordt gebruikt.

28 juni 2015 zijn de braakliggende terreinen onderzocht op rietorchissen.

3. Onderzoek naar de omvang van de populatie huismussen en het gebruik van het terrein door de mussen

Grootte van de groep en broedplaatsen

De grootte van de groep huismussen wordt op ongeveer 25 paar geschat. Er zijn meerdere subgroepen aanwezig te zijn. Op acht verschillende plaatsen zijn broedende huismussen aangetroffen. Kleine groepen huismussen (in groepen van twee tot drie paartjes) broeden op verschillende plaatsen op het terrein. Ze gebruiken hiervoor kleine openingen in gebouwen, bijvoorbeeld langs een regenpijp, de ruimte achter een schuifdeur, de ruimte achter een boeibord, een randje langs een gebouw, etc.

Foerageergebied

Alhoewel er eigenlijk geen echt goede broedplaatsen zijn zorgen het rommelige karakter, de inheemse struiken en bomen voor een geschikte biotoop voor huismussen. Een plek waar gevoerd wordt is er niet. Wel is duidelijk dat de omgeving van de bakker aantrekkelijk is. Er komen veel mussen op de brood- en appeltaartkruiden van het terras af. Gefoerageerd wordt er op een groot deel van het terrein.

Heel veel aan oppervlakte geschikt groen (voor insecten) is er niet op het terrein van de NDSM. Het aanwezige groen is kwalitatief goed voor mussen; met name op appelboom, vlier en braam komen veel insecten af.

Zaden zijn er volop te vinden in de grassen die tussen de stelconplaten groeien. Ook in de strook stortsteen langs het IJ zijn aantrekkelijke planten met zaden voor de huismus.

Schuilgelegenheid

Rond Noorderlicht en in de bomen en (braam-)struiken rond de hellingbaan vinden de huismussen dekking tegen predatoren, zoals de sperwer. Dergelijke schuilplaatsen zijn beperkt aanwezig op het terrein. Schuilplaatsen in de winter zijn nog beperkter. Mogelijk vervult de laurierkers, net buiten het NDSM-terrein, bij de autowasserij deze functie.

Zand en water

Droog zand voor een stofbad is op het NDSM-terrein in ruime mate aanwezig; water is er in vroegere havenmonden. Op het NDSM-plein ligt voldoende zand; op een braakliggend terrein maken mussen gebruik van een hoop zand (fig. 8). In een afgedamd dok is er geschikt ondiep water.

Beplantingsplan

Voor de openbare ruimte wordt een beplantingsplan opgesteld. Uitgangspunt voor dit plan is dat er soorten in worden opgenomen die voor huismussen wat te bieden hebben. Zeeuwse hagen, waarin mussen dekking kunnen vinden, en appelbomen die aantrekkelijk zijn voor insecten worden onder andere toegepast. In de tijdelijke situatie worden bomen en struiken in bakken (kuub kisten) geplaatst. Na aanleg van de ondergrondse infrastructuur krijgen bomen en struiken hun definitieve plaats.

Fig. 1 Huismussen op het NDSM-terrein in 2015

Rode pijlen – plaatsen waar wordt gebroed

Donkergroen – (hogere) beplanting waarin mussen foerageren en dekking zoeken

Lichtgroen – groenstroken aan beide zijden van de hellingbaan met soorten als wilg, braam, appelboom en vlier.

In het geel – wintergroene begroeiing(laurierkers); hier zijn in het voorjaar en in de zomer geen mussen gezien. Deze wintergroene struiken zijn potentieel geschikt om dekking in te zoeken in de winter en in het vroege voorjaar.

W- blauw – bad en –drinkplaats

R – Riet

Z – Hopen zand

B – de bakker

Overige broedvogels

In een hoge boom aan de oostkant van de hellingbaan broedde een kraai. Verder broeden er zwarte roodstaarten en is er een koolmees in de spouwmuur van de voormalige kantine waargenomen.

Conclusie

De populatie huismussen is kwetsbaar. De meeste plekken waar de mussen broeden bieden geen dekking tegen predatoren van eieren en jongen (eksters en kraaien). Het aantal schuilplaatsen en de mogelijkheden om insecten te vangen zijn gering. Kleine ingrepen kunnen al snel een effect hebben op de populatie. Het voorgestelde beplantingsplan voorziet in voldoende schuilgelegenheid en dekkingsmogelijkheden.

4. Onderzoek naar vleermuizen

Resultaten

Er zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen gevonden. Ook waren er geen vliegroutes. Verder is er betrekkelijk weinig activiteit van foeragerende vleermuizen waargenomen. Alleen tijdens de laatste ronde (28 september 2015) werd er wel volop langs muurtje boven de plas naast de kraan gevlogen (door ongeveer tien gewone dwergvleermuizen en drie ruige vleermuizen). Tijdens deze laatste ronde foerageerden er twee meervleermuizen boven het water.

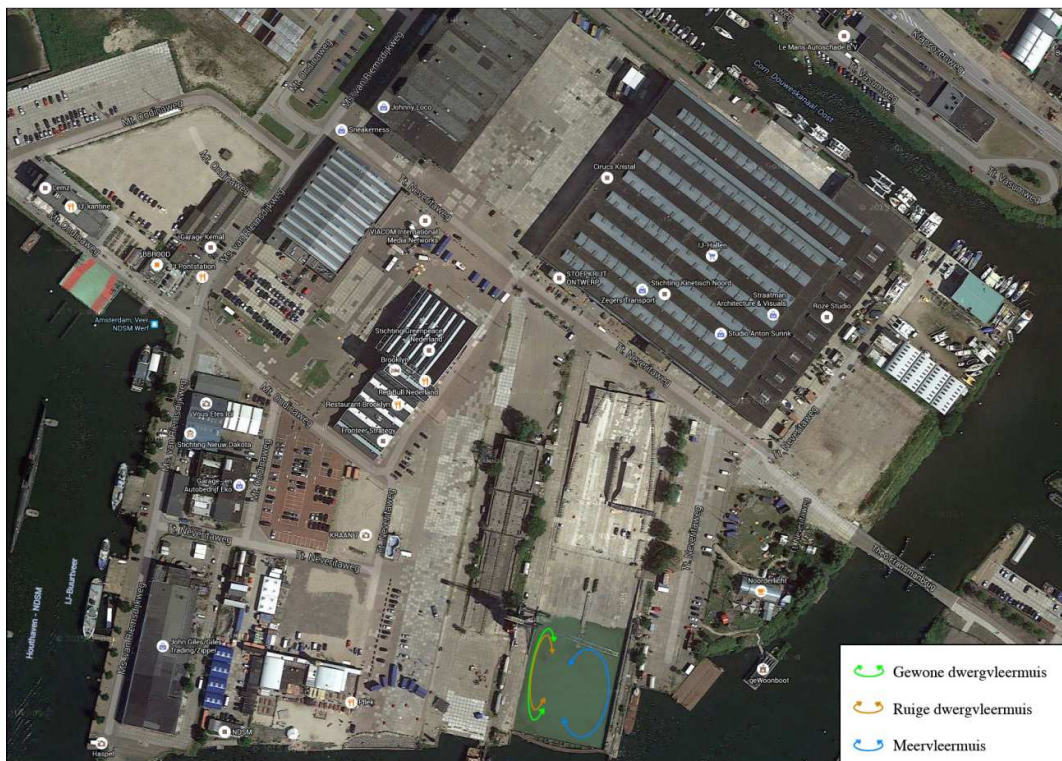

Fig. 2 Locatie waar foeragerende vleermuizen zijn waargenomen

Conclusie

Er zijn geen verblijfplaatsen in gebouwen van vleermuizen rond de hellingbaan. Er zijn geen vliegroutes en er is geen voor vleermuizen essentieel foerageergebied aanwezig.

5. Onderzoek naar beschermde flora

Inventarisatie

Op de braakliggende terreinen aan de westkant van het plangebied breidt riet zich uit op opgespoten zand. Aan de noordzijde ligt veel grind. Er is opschot van wilg. Aan de rand van het zand is één exemplaar van de rietorchis gezien.

Fig.3 Vegetatie met voornamelijk riet op het opgespoten zand

Fig. 4 De rode pijl geeft aan waar de rietorchis is aangetroffen

Fig. 5 Rietorchis aan de rand van het parkeerterrein en het braakliggende terrein

De kans is aanwezig dat de groep rietorchissen zich de komende jaren uitbreidt. De groeiomstandigheden zijn daarvoor geschikt.

Rietorchissen staan in tabel 2 AMvB (zie bijlage I). Dat betekent dat het mogelijk is om met de gedragscode van de Gemeente Amsterdam te werken. Dan is er geen ontheffing van de Flora- en faunawet nodig. In de praktijk betekent dit dat de rietorchissen uitgestoken en naar een geschikte groeiplaats kunnen worden verplaatst.

6. Bescherming door de Flora- en faunawet

Alle nesten van vogels worden beschermd door de Flora- en faunawet. Voor de meeste soorten geldt dat de nesten alleen in het broedseizoen zijn beschermd. De huismus is een soort die sinds 2009 op de lijst staat met vogelsoorten, waarvan het nest jaarrond beschermd is. Artikel 11 beschermt de vaste rust- en verblijfplaatsen. Dus ook de bomen en struiken waarin de mussen foerageren en dekking in vinden zijn beschermd, omdat ze onderdeel uitmaken van het functioneel leefgebied van de mus. (Zie ook de soortenstandaard voor de huismus; in april 2015 heeft de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) een nieuwe, aangepaste, gepubliceerd). Voor aantasting van deze rust- en verblijfplaatsen is een ontheffing van de Flora- en faunawet nodig.

De aanwezigheid van bomen en struiken waarin de mussen kunnen schuilen en voedsel kunnen zoeken zijn een voorwaarde om de mussenpopulatie in stand te houden. Bij herinrichting van de openbare ruimte kan rekening worden gehouden met de huismus door inheemse boom- en struiksoorten toe te passen en te bij de soortenkeuze rekening te houden met schuilmogelijkheden.

De rietorchis wordt beschermd door de Flora- en faunawet. Deze rietorchis staat in tabel 2 (zie bijlage Ffwet). Dat betekent dat er bij ruimtelijke ontwikkeling gebruik kan worden gemaakt van de gedragscode van de Gemeente Amsterdam.

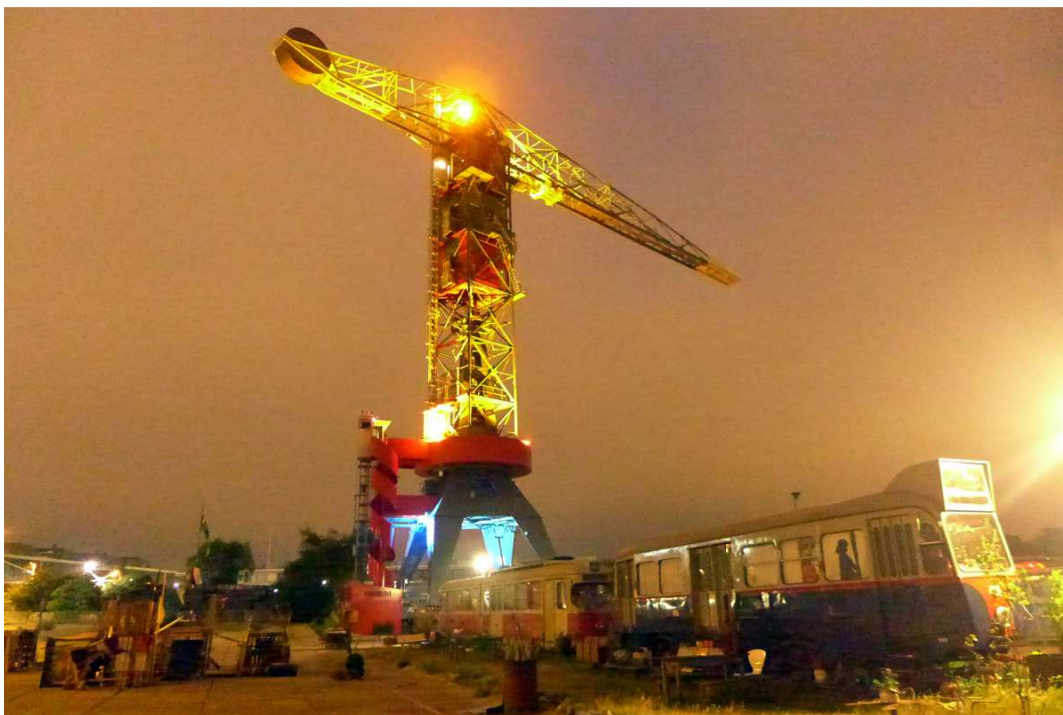

Fig. 7 De NDSM bij nacht

6. Conclusies en aanbevelingen

Conclusies

Er zit een groep huismussen op het NDSM-terrein. Ze broeden op verschillende plaatsen op het terrein op randjes aan de gebouwen. Voor het voeden van hun jongen hebben ze insecten nodig. Deze vinden ze in de begroeiing op het terrein. Vooral inheemse soorten als braam, appel, vlier en wilg leveren insecten. De hoeveelheid geschikt groen voor foeragerende huismussen op het NDSM-terrein is beperkt.

Voor de werkzaamheden aan de hellingbaan is het nodig om de groene rand te verwijderen. Voor de kap van deze bomen en het verwijderen van struiken is in augustus 2015 een ontheffing aangevraagd.

Bij toekomstige werkzaamheden blijft de populatie huismussen een aandachtspunt. Bij het verwijderen van bomen en ander groen is nader onderzoek nodig naar de wijze waarop de huismussen dit groen gebruiken.

Verblijfplaatsen van vleermuizen in de vorm van zomer-, winterverblijfplaatsen, vliegroutes of foerageergebied zijn niet aangetroffen.

Voor rietorchissen is het braakliggende gedeelte aan de westkant een geschikte groeiplaats. Aan de rand van de parkeerplaats is één exemplaar van de rietorchis aangetroffen. Omdat de omstandigheden goed zijn bestaat de kans dat hier de komende jaren meer exemplaren staan.

Aanbevelingen

Sommige nestplaatsen van huismussen zijn heel kwetsbaar voor predatoren zoals sperwer, ekster en kraai. Met het aanbrengen van betere nestgelegenheid in de vorm van nestkasten kan de overlevingskans van de jongen worden vergroot.

Verder wordt aanbevolen om een ecologisch werkprotocol op te stellen. In dit protocol moet staan hoe er met de aanwezigheid van beschermde soorten moet worden omgegaan en hoe er gehandeld moet worden als er onverwacht een beschermde soort wordt aangetroffen. Dit protocol moet op het werk aanwezig zijn, zodat het bij controle door de Voedsel en Warenautoriteit (VWA) getoond kan worden.

Bijlage I Wetgeving en beleid

Wettelijke kaders	
Natuurbeschermingswet (1998) - Natura-2000 (Gebiedsbescherming)	Onder de Natuurbeschermingswet 1998 (Nb-wet) zijn gebieden aangewezen die onderdeel uitmaken van de Europese ecologische hoofdstructuur, de Natura 2000 gebieden genaamd. Indien een ruimtelijke ontwikkeling plaatsvindt in of in de nabijheid van een Natura 2000 gebied moet worden onderzocht of de ontwikkeling de kwaliteit van het gebied kan verslechteren of verstoren. Indien het bestemmingsplan de kwaliteit van een Natura 2000 gebied kan verslechteren of verstoren dient er een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet te worden aangevraagd.
Flora- en faunawet en gedragscode (soortbescherming)	In april 2002 is de Flora- en faunawet (Ffwet) van kracht geworden. Op grond van deze wet zijn vrijwel alle in het wild en van nature in Nederland voorkomende dieren, beschermd. De Ffwet bevat verbodsbepalingen met betrekking tot het aantasten, verontrusten of verstoren van beschermde dier- en plantensoorten, hun nesten, holen en andere voortplantings- of vaste rust- en verblijfplaatsen. Bij vrijwel alle ingrepen moet met door Flora- en faunawet beschermde soorten rekening worden gehouden. De beschermde soorten zijn met behulp van tabellen onderverdeeld in verschillende niveaus van bescherming. In Amsterdam is er sinds 2009 een gedragscode Flora- en faunawet voor het zorgvuldig handelen bij ruimtelijke ontwikkelingen en bestendig beheer en onderhoud. De gedragscode is van toepassing op alle plannen en projecten die in opdracht van of door de gemeente Amsterdam worden voorbereid en uitgevoerd. Met deze gedragscode is een ontheffingsaanvraag voor een aantal soorten niet nodig.
Relevante beleidskaders	
Rode lijstsoorten (landelijk beleid)	Eens per tien jaar worden er Rode lijsten opgesteld. Hierop komen soorten die om verschillende redenen sterk in aantal achteruitgaan. Voor het Ministerie van LNV zijn de rode lijsten mede richtinggevend voor het te voeren natuurbeleid. Het Ministerie stimuleert dat bij bescherming en beheer van gebieden rekening wordt gehouden met de Rode-lijst-soorten, en dat zo nodig en zo mogelijk aanvullende soortgerichte maatregelen zullen worden genomen.

Par. 1	<i>Bepalingen betreffende planten op hun groeiplaats</i>
art. 8	Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse soort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
Par. 2	<i>Bepalingen betreffende dieren in hun natuurlijke leefomgeving</i>
art. 9	Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
art. 10	Het is verboden dieren behorende tot een beschermde inheemse soort opzettelijk te verontrusten.
art. 11	Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren behorende tot een beschermde inheemse soort te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.
art. 12	Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.
art. 13	Het is verboden planten of producten van planten, of dieren (...) behorende tot een beschermde

	inheemse of beschermde uitheemse plantensoort onderscheidenlijk een beschermde inheemse of beschermde uitheemse diersoort (...) te vervoeren, ten vervoer aan te bieden, af te leveren (...) of onder zich te hebben.
--	---

Verschillende niveaus van bescherming soorten Flora- en faunawet			
Vogels		Voorbeelden	Bescherming en ontheffingsmogelijkheden
	Vaste rust- en verblijfplaatsen (lijst augustus 2009)	Sperwer, huismus	Hele jaar beschermd, ontheffing alleen mogelijk op grond van: b) de bescherming van flora en fauna c) de veiligheid van het luchtverkeer d) de volksgezondheid en de openbare veiligheid en f) het voorkomen van ernstige schade aan vormen van eigendom, anders dan gewassen, vee, bossen, bedrijfsmatige visserij en wateren
	Overige broedvogels, inventarisatie gewenst (lijst augustus 2009)	koolmees, ekster, zwarte kraai	De nesten zijn niet jaarrond beschermd, omgevingscheck om te bepalen of er voldoende alternatieve nestmogelijkheden in de omgeving zijn is wel nodig.
	Overige broedvogels	Zwarte roodstaart	In de broedperiode beschermd.
	Exoten	Halsbandparkiet	Niet beschermd, de zorgplicht is wel van toepassing.
Overige dieren en planten			
	Tabel 3 soorten van de Europese Habitatrichtlijn (bijlage IV)	Vleermuizen, rugstreeppad	Rust- en verblijfplaatsen beschermd, ontheffing is mogelijk op de onder vogels genoemde gronden en op grond van 'dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten.'
	Tabel 3 In AMvB aanvullend aangewezen streng beschermde soorten	Ringslang	Rust- en verblijfplaatsen zijn beschermd, ontheffing op grond van ruimtelijke ontwikkeling.
	Tabel 2 AMvB	Rietorchis, daslook	Geen ontheffing nodig met gebruik van gedragscode.
	Tabel 1	Bruine kikker, egel, konijn	Vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkeling; wel een zorgplicht.
	Niet beschermd	Algemene vlindersoorten	

N.B. Er is een Nieuwe Natuurwet aangekondigd. Zoals de planning nu (nov 2016) is, treedt deze op 1 juli 2016 in werking. Voor wat betreft de beschermingsregiem van huismussen zal er waarschijnlijk niet veel veranderen.